

Kungsängsliljan i Säterdalen

Professor Hugo Sjörs, Uppsala

I Trollius 21 juni 1997 sägs kungsängsliljans förekomst i Dalarna vara ”en väl bevarad hemlighet”. Emellertid är den faktiskt publicerad, om än i en obskyr publikation: ”Dalarna ett vida berömt landskap”, från 1951, en sån där presentbok i stort format, som jag lockats att skriva i. Där står på s. 43 beträffande Säterdalens-Norddalens ravinområde: ”det senaste nytillskottet till landskapsfloran, kungsängsliljan (*Fritillaria meleagris*)”. Men betydligt mer detaljerad är min gamla fältdagbok:

”Jag fick under min vistelse i Översätra, Stora Skedvi, telefon från en bekant, Eva-Stina Bäckman i Mårtensgård (Säters socken). Hon berättade att en ca. 11 år gammal flicka, Alice Jansson, hittat 7 kungsängsliljor, varav 2 vita, i ravinen S om Ängarna (också i Säters socken). Växten hade identifierats av hennes lärare. Jag begav mig 16 juni 1950 tillsammans med Eva-Stina och Alice till platsen, som Alice hittade direkt, ca. 200-300 m ovanför ravinens utlopp. Detta är den ravin som på östra sidan av huvuddalen kommer från Tingsvallen och mynnar 300 m uppströms om Ljusteråns utlopp i älven”

Detta enligt gamla generalstabsbladet 90 Hedemora. Nu återfinns ravinen på 12F Ludvika NO, där dock namnet Tingsvallen är flyttat ett stycke söderut. Ravinen utgår ungefär mitt emellan Ängarna och Tingsvallen enligt nya kartan. Dagboken fortsätter:

*”Vi hittade 9 exemplar i tre grupper (4+3+2). I de båda större grupperna växte ett ex. ca. 1 dm från de övriga, som stod tätt ihop, alltså åtminstone 5 separata individ. Sterila skott kan ha funnits i gräset, men var i så fall svåra att se. Hirsstarr, *Carex panicea*, var fläckvis dominant. I övrigt var *Carex fusca* (nu *nigra*), *C. leporina* (nu *ovalis*), *Poa supina* m.fl. starr- och gräsarter. Marken var svämmjäla, avsevärt sluttande men fuktig, helt jämn och med slutet växttäckte, troligen gammal slätteräng men nu beteshage, fastän ännu obetad. Strax intill gick ett litet dike för bäckrännilen i ravinbotten, ravinen var ganska grund och flack. Vårärt, *Lathyrus vernus* hittades längre åt SÖ, på SV dalsidan.”*

Jag noterade inte om kungsängsliljan fortfarande var i blom, så sent, kanske mer troligt i frukt. Inga tecken på utkastat trädgårdsrens e d sågs. Platsen var heller inte nära någon gård. Tyvärr har jag aldrig besökt platsen senare. Detta var ju ett år efter Almquists dalafloa, vilket förklarar att den inte kom med.

Enligt egna och Zhangs (1983) iakttagelser etablerar sig kungsängsliljan ganska lätt med frö.

Enligt karta i Daphne, suppl. 1 (1997), s. 100 saknas kungsängsliljan fortfarande i NV Uppland. Däremot är den känd från Salatrakten i Västmanland. Hoppet till Sätters socken är alltså stort, oavsett om den spritts med människans eller fåglarnas hjälp.

Referenser:

Almquist, E. 1949: Dalarnes flora.

Jonsell, L. m. fl. 1997: Projekt Upplands flora, halvtidsrapport. Daphne 8, suppl. 1.

Malmgren, U. 1982: Västmanlands flora.

Sjörs, H. 1951: Om Dalarnes växtvärld (s. 40-52), i Dalarna, ett vida berömt landskap. Sthlm.

Zhang, L. 1983: Vegetation ecology and population biology of *Fritillaria meleagris* at the Kungsängen Nature Reserve, eastern Sweden. Acta Phytogeographica Suecica 73.

Efter en akvarell av Olof Thunman

